

ՍԱՆԿՏ - ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ (ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ, ԼԵՆԻՆԳՐԱԴ)

Ռուսաստանի Հայույթյան խոշոր գաղթօղախոններից էր Սանկա-Պետերբուրգը, որն իր ծաղկումն ապրեց XVIII-XIX դարերում:

Կայսրության առևտրի, արդյունաբերության, արաաքին և ներքին հարաբերությունների ոլորտում. հասարակատն կյանքում գգալի դեր կատարեցին նաև այստեղ հաստատված հայ ընտանիքները: Եկատերինտ Բ կայսրուհու գահակալության աարիններին նույնպես շարունակվեցին մշակվել քաղաքական ծրագրեր Հայաստանը թուրք-պարսկական լծից աղատագրելու և հայոց պետականությունը վերականգնելու ակնկալիքով: Դեռևս մինչև ղրիմահայույթյան տեղափոխությունը Գոն գետի ափերը մի խումբ հայ առաջադեմ գործիչներ (Հովհ. Հազարյան, Գր. Կամսկանյան, Մ. Սարաֆյան և այլք) որոշակի հույսեր էին կապում ռուսական գեներալ Հետ, սակայն միջադգային բարդ իրադրությունը պաաաա դաըծավ, որ ասաիծանարար ի չիք դառնային նրանց փայփայած երաղանքները: Այս բոլորով Հանգերծ, Պետերբուրգը երկար ժամանակ մնաց որպես ողջ Հայության աղաաագրական ձգաումների մարմնավորման կենտրոնատեղի:

Պետերբուրգի հայկական պատմա-ճարտարապետական հուշարձանները, թանգարաններում պահպանվող առարկաներն ու նրանց մակագրությունները արծեքավոր վկայություններ են պարունակում հայոց հոգևոր, կրթա-մշակութային կյանքի ու քաղաքական անցուղարձերի մասին: Դրանք արտացոլում են հայ և ռուս ժողովուրդների գարավոր առնչությունները:

Գրավոր աղբյուրների համաճայն Սանկա-Պետերբուրգում 1730-ական թթ. եղել է Հայկական փողոց¹:

Ս. Պետերբուրգում առ. այսօր պահպանվել են ճարտարապետ Ս. Ֆելտենի նախագծով 1779 թ. կառուցված հայկական երկու եկեղեցիներ, որոնցից մեկը՝ Ս. Եկատերինան, գտնվում է Նևսկու պողոտայի վրա, իսկ մյուսը՝ Ս. Հարությունը՝ Վասիլևյան կղզու Սմոլենսկյան հայկական գերեզմանատանը:

ՍՄՈԼԵՆՍԿՅԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ

Այս գերեզմանոցում են թաղված բաղմաթիվ հայորգիներ, որոնց հուշակոթոնները, ցավոք, գտնվում են բարձրիթողի վիճակում. շաա հուշարձաններ ընկած են իրենց պաավանդաններից, ծածկված են խիտ բուսականությամբ կամ չարամտորեն ջարգոտված են: Սյա ամենի մասին մենք բողոքեցինք Պետերբուրգի հուշարձանների պահպանման Գլխավոր վարչության ղեկավարությանը, որը խոստացավ առանձնակի ուշագրություն գարծնել հայկական հուշարձանների պահպանությանը:

Կոթողային հուշարձանների մեջ աչքի է ընկնում Ռուսաստանում հայկական տպաղրության գործի սկզբնավորող Գրիգոր Խալգարյանի ապանաքարը: Տապանագիրը վկայում է. որ Գր. Խալգարյանը ծնունդով եղել է Սպահանից, մանկության աարիններն անց է կացրել Նոր Զուղայում, ապա շրջագայել է Հնգկաստանում, Սնգլիայում և այլուր: Լոնգոնում եգած ժամանակ ձուլել է ավել հայերեն առեր ե առաջին անգամ այսպեգ Հրաաարակել «Դաւանութիւն հաւաաոյ եկեղեցւոյ Հայաստանեայց: Թարգմանութիւն ի հայկական լեզուէ ի լաին բարբառ ի Յոհաննիսէ Սկրոգերանէ գերմանացւոյ: Եւ արաահանեալ ի Գանձ Արամեան կոչեցեալ զրգոյն աշխատութեամբ Զուգայեցի Խօջամալի որգւոյն Գրիգորի, ի Լոնգոն տպ.

¹ Ж. Ананян, В. Хачатурян, Армянские общины России, Ереван, 1993, с. 39.